

„Soumission” de Michel Houellebecq

Recenzie de Getta Neumann

Noul roman al lui Michel Houellebecq, autor francez controversat care a stârnit nu o dată reacții puternice prin scrierile sale provocative, a avut un impact formidabil de astă dată, datorită coincidenței apariției sale cu atacurile teroriste asupra redacției revistei *Charlie Hebdo* și asupra magazinului evreiesc, care s-au soldat cu 17 victime.

Naratorul, François, 44 de ani, predă la Universitatea Sorbona. Este specialist în opera lui Huysmans, creatorul esteticii decadente *fin de siècle*, scriitor cinic, cu gusturi morbide, dezgustat de materialismul burghez, atras de catolicism și misticism. În afară de Huysmans, François este preocupat de sex (în cvasi-permanență), de starea vremii (frecvente buletine metereologice în cursul narațiunii), de băuturi alcoolice (se degustă zeci de licori), de mâncăruri fine și, în mod accesoriu, de situația politică.

Suntem în Franța, în anul 2022, într-un peisaj politic asemănător cu cel din prezent, cu deosebirea că, alături de partidele tradiționale cu politicienii cunoscuți, candidează un nou partid, „Fraternitatea Musulmană”. Socialiștii și partidele de centru se aliază cu partidul islamic împotriva „Frontului Național”, partidul de dreapta și, spre surpriza tuturor, alegerile se soldează cu un președinte musulman la cârma țării, Mohammed Ben Abbas. Peste noapte, Franța laică devine Franța musulmană, condusă de Ben Abbas, inginer, diplomat afabil și stilat. Fără constrângeri brutale, într-o înțelegere tacită, transformarea se petrece rapid. Datorită introducerii patriarhatului, șomajul scade radical, femeile abandonând activitatea lucrativă. Pacea se instaurează în relațiile dintre sexe, bărbații având posibilitatea de a avea până la patru femei, femeile „savurând” condiția de obiect. Delincvența din suburbii dispare. Sorbona devine o universitate musulmană, studentele se voalează, profesorii care nu s-au convertit sunt poftiți să se mulțumească cu pensii generoase, pe când cei care se convertesc sunt răsplătiți din belșug cu bani (sursa: Arabia Saudită) și femei. Pe plan internațional se conturează alcătuirea unui imperiu musulman.

Frapantă este consensualitatea acestei treceri de la o societate democratică, laică, emancipată, cu valori iluministe, la o orânduire autoritară, religioasă, cu valori patriarhale. De la bun început, încă înainte de răsturnarea sistemului, François se întreabă la ce bun că femeile au drept de vot, că fac aceleași studii ca și bărbații, că au acces la aceleași profesii. „Nu aveam răspuns la această

întrebare, cu nimic mai mult decât la oricare alta”, spune el. Blazat, fără convingeri și principii, François - alias, poate, *le Français*, francezul de rând - duce, după propria lui descriere, o existență ternă. Studentele-amante îl părăsesc cu regularitate. Actul sexual, descris cu precizie clinică, nu pare însoțit de vreun sentiment. Acest intelectual, reprezentativ pentru lumea occidentală, este într-o criză existențială, nu găsește un sens, o emoție, un elan care să dea vieții culoare. Este conștient că îi lipsește ceva. O încercare de a găsi mântuire într-o experiență mistică creștină dă greș. Islamul nu umple acest vid, dar oferă o soluție comodă pentru problemele lui sexuale și financiare.

Supunerea se produce pe mai multe nivele: supunerea individului față de voința lui Alah (semnificația cuvântului „islam”), supunerea Franței față de islam, a femeii față de bărbat. Cu toate că deșertul spiritual este o plagă a vremurilor moderne, vidul sufletesc nu este împlinit prin credință în această viziune, utopică sau apocaliptică, depinzând de optica cititorului. Se adoptă noua structură din comoditate, din oportunism, cea veche fiind susținută de o societate sleită, în derivă.

Se poate interpreta cartea ca o satiră a prezentului decadent, dar **nu** ca un apel la resuscitarea încrederii în umanism și rațiune. Pe de o parte, islamofobă nu este, căci eroul - posibil un alter ego al autorului, dar și în acest punct intenția este vagă - se complăce în noua sa condiție. Pe de altă parte, autorul este perfect conștient de indignarea cititorului față de ideile reacționare și anti-feministe promovate de islam, implicit stârnind teama de un islam invaziv și, eventual, islamofobia. Lucrurile devin și mai complicate, Houellebecq fiind cu adevărat de părere că liberalismul este caduc, că emanciparea este un fenomen depășit. Satiră a prezentului - da, apel la renașterea societății laice și republicane - nu. Pentru autorul francez, civilizația occidentală este în descompunere din cauza materialismului, a sexismului și a comportamentului de consum, deci, întoarcerea la o cultură tradițională patriarhală, model oferit de islam, ar fi un pas înainte.

Cartea este science-fiction și ca atare, pe baza altor romane de acest gen, de la Swift la Orwell, probabilitatea ca viziunea ei să se realizeze este minimă. Ascensiunea unui partid musulman la putere este mai mult decât improbabilă: musulmanii reprezintă 5% din electorat și nu sunt o comunitate omogenă. Franța nu este așa cum e descrisă în „Soumission”, indiferentă și lipsită de vlagă. Prim-ministrul francez, Manuel Valls a și spus-o răspicat: "La France ce n'est pas Michel Houellebecq". Totuși, cert este că - așa se și explică reacțiile puternice suscitade - Houellebecq este un observator ager, iar elementele pe care le relevă sunt prezente. El anticipă evoluția lor, extrapolează posibila lor dezvoltare într-un viitor apropiat și relevă un curs posibil. Ne îndreaptă privirea spre o ideologie de

factură musulmană care se insinuează într-un vacuum moral, dar mai cu seamă asupra societății actuale, fără orientare, fără valori stabile.